

عنوان

سیر تحول آموزش صنایع دستی مدارس در آینه اسناد

جلد اول: از تأسیس اولین هنرستان تا سال ۱۳۲۰ خورشیدی

www.ketab.ir

مؤلف

مژگان ذرانی

پاییز ۱۴۰۲

- سرشناسه : درانی، مژگان، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور : سیر تحول آموزش صنایع دستی مدارس در آیین اسناد/مؤلف مژگان دورانی.
مشخصات نشر : تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی اولین ها، ۱۴۰۲-
مشخصات ظاهری : ج. ۱: ۸-۲۰-۸۲۲-۶۲۲-۹۷۸؛ ج. ۲: ۵-۲۰-۸۲۲-۶۲۲-۹۷۸
شابک : فیبا
وضعیت فهرست نویسی :
یادداشت : وازه نامه.
یادداشت : کتاب نامه.
یادداشت : نمایه.
مندرجات : ج. ۱. از تاسیس اولین هنرستان تا سال ۱۳۲۰ خورشیدی
ج. ۲. دوم: از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۵۷ خورشیدی
موضوع : صنایع دستی -- ایران -- تاریخ
Handicraft -- Iran -- History
صنایع دستی -- ایران -- تاریخ -- اسناد و مدارک
Handicraft -- Iran -- History -- Sources
آموزش حرفه ای -- ایران -- تاریخ
Vocational education -- Iran -- History
آموزش حرفه ای -- ایران -- تاریخ -- اسناد و مدارک
Vocational education -- Iran -- History -- Sources
رده بندی کنگره : ۷۲۵/۵۰۹۵۵
رده بندی دیویی : ۹۳۵۷۶۸
شماره کتابشناسی :
ملی :
اطلاعات رکورد : فیبا
کتابشناسی :

تهران. میدان انقلاب. بعد از منیری جاوید ساختمان افق پلاک ۱۳۶۰ واحد ۱۵ -

۹۱۲۲۳۷۴۷۱۵-۰۹۶۴۸۰۴۶۸-۶۶۴۸

عنوان: سیر تحول آموزش صنایع دستی مدارس در آیین اسناد

نویسنده: مژگان ذرانی

نشر و پخش: موسسه فرهنگی انتشاراتی اولین ها- www.zolalesabz.ir

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: مجد

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۸-۲۰-۸۲۲۰-۶۲۲-۹۷۸

پیشگفتار

نگاهی دقیق به آثار مکتوب دوره‌های مختلف تاریخی، نشان می‌دهد که عصر قاجار دوره بیداری ملت، رشد کشور، آغاز تحولات فرهنگی و آموزش‌های کلاسیک با الگو پذیری از غرب است. این تحولات در روند رو به رشد آموزش صنایع دستی ایران نیز نقش موثری داشته است. تأسیس اولین هنرستان صنایع دستی توسط امیر کبیر به منظور مقابله با کالاهای وارداتی و تأمین نیازهای دربار بود که در عصر مشروطه با تحولات آموزشی، مورد عنایت ویژه‌ای قرار گرفت و در دوره‌های بعد رشد چشم‌گیری یافت تا جایی که در عصر حاضر بیشترین گسترش شاخه‌های صنایع دستی در هنرستان‌های کاردانش مشاهده می‌گردد. بنابراین هدف از انجام این تحقیق دستیابی به عوامل رشد یا رکود آموزش صنایع دستی در وزارت آموزش و پرورش می‌باشد. از این رو به‌کارگیری اقدامات موفق دوره‌های تاریخی در ایجاد تحولات آینده این مدارس ضروری به نظر می‌رسد.

از آنجا که هیچ منبع مدونی در این زمینه وجود نداشت، انجام چنین تحقیقی ضروری به نظر رسید. زیرا در عصر حاضر بیش از همیشه به آموزش حرفه‌هایی نیازمندیم که با صرف کمترین هزینه و بهترین تعلیم بتواند جوانان را بی‌نیاز از مشاغل اداری، روانه بازار کار کند. هدفی که منجر به تأسیس اولین «هنرستان» در کشور شد و هم‌چنان دغدغه مسئولین است. نگارنده در این تحقیق که از نوع مستند نگاری تاریخی و تداومی است، تحولات آموزش صنایع دستی در مدارس متوسطه از دوره «ناصری تا کنون» را با روش مستندنگاری و کتابخانه‌ای گردآوری کرد، با شیوه استقرایی مورد بررسی قرار داد و به منظور بررسی دقیق‌تر «تحولات آموزش صنایع دستی در مدارس تحت پوشش وزارت آموزش و پرورش»، از پنج دوره تاریخی استفاده نمود: «دوره ناصرالدین شاه تا انقلاب مشروطه (۱۲۸۳-۱۲۲۷)»، «دوره مشروطه تا دوره رضا خان (۱۳۰۳-۱۲۸۳)»، «دوره رضا خان تا جنگ جهانی دوم (پهلوی اول: ۱۳۲۴-۱۳۰۳)»، «دوره رضا خان تا پیروزی انقلاب (۱۳۵۷-۱۳۲۴)»، «از پهلوی دوم تا پیروزی انقلاب (۱۳۵۷-۱۳۲۴)».

در جلد دوم و «دوره انقلاب شامل دو بخش بیست‌ساله (۱۳۵۷-۱۳۷۷) و (۱۳۹۷-۱۳۷۷)» که در جلد سوم خواهد آمد.

آغاز این پژوهش اسفندماه ۹۵ در کلاس‌روش تحقیق خانم دکتر سهرابی کلید خورد. در ابتدا با مطالعات کتابخانه‌ای، تاریخچه هنرستان‌ها و روند آموزشی آن‌ها از دوره قاجار تا انقلاب بررسی گردید. اما با مرور زمان و به‌دلیل علاقه شخصی نگارنده به‌تدریج گسترش پیدا کرد تا جایی که پس از دسترسی به اسناد موجود در مرکز اسناد، یافته‌ها کامل و کامل‌تر شد و نوشتار از یک کار تحقیقی کلاسی به یک کتاب و سپس از آن هم فراتر رفت و در نهایت، به‌صورت یک مجموعه‌ای سه‌جلدی شکل گرفت. که جلد اول آن در ۹۸/۴/۱۳ به‌پایان رسید.

بررسی سیر تحول آموزش صنایع‌دستی در وزارت آموزش و پرورش به برنامه‌ریزان آموزشی کمک می‌کند تا در بازنگری اهداف، ایجاد رشته‌ها، تعیین مواد درسی، اشتغال و صادرات محصولات صنایع‌دستی، برنامه‌های منسجم و کاربردی ارائه نمایند. بنابراین تقویت آموزش صنایع‌دستی در مدارس نه‌تنها در رفع بیکاری جوانان مؤثر است، بلکه در راستای اقتصاد مقاومتی است. آنچه در نگارش متن مدنظر بوده، نگاه بی‌طرفانه به اوضاع آموزش در جامعه تاریخی است. هرچند که نمی‌تواند تمام حقیقت را روشن کند، اما امید است نقطه شروعی برای پژوهشگران این عرصه باشد، زیرا این اثر مدعی نیست که در خصوص معرفی پیشرفت آموزش صنایع‌دستی، تمام موارد و زمینه‌ها را در برابر نخبگان قرار داده بلکه با توجه به‌استطاعت علمی و یافته‌های در دسترس به‌بررسی، توصیف و تجزیه و تحلیل تاریخی پرداخته‌است.

آشنایی با خانم دکتر ناهید عبدی و آقای دکتر هادی ربیعی، در شکل‌گیری نوشتار به‌صورت کنونی بسیار مؤثر بود. بنابراین لازم می‌دانم از استادان بزرگوار: «خانم‌ها دکتر مهین سهرابی نصیرآبادی، دکتر ناهید عبدی، و آقای دکتر هادی ربیعی هم‌چنین از

مجموعه کارکنان مرکز اسناد و کتابخانه ملی خصوصاً خانم‌ها قاضی، مقیمی، فلاح، مرادعلیان و طلوعیان» نهایت سپاس و قدردانی خود را ابراز دارم.

انشاءالله که این مجموعه بتواند مورد استفاده پژوهندگان عرصه آموزش و پرورش و جامعه صنایع دستی قرار گیرد.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۲۵	مقدمه
۲۷	فصل اول: دوره قاجار
۲۸	بخش اول: تحولات مرتبط با آموزش
۳۳	رویدادهای تأثیر گذار بر آموزش صنایع دستی
۳۳	عبور و مرور تاجران
۳۴	اعزام اروپاییان به ایران
۴۰	تأسیس مدارس
۴۱	راه اندازی تلگراف
۵۱	شرکت ایران در نمایشگاه‌های بین المللی
۵۲	تأسیس کارخانه‌های صنعتی
۵۶	پی‌گفتار
۵۹	بخش دوم: آموزش صنایع دستی
۵۹	آموزش در ایران
۶۰	۱-۲ دوره ناصرالدین شاه تا انقلاب مشروطه: «۱۲۸۳-۱۲۲۷ خورشیدی»
۷۲	۲-۲ از انقلاب مشروطه تا پایان قاجار «۱۳۰۳-۱۲۸۳ خورشیدی»
۸۳	فصل دوم: دوره پهلوی اول
۸۴	بخش اول: جایگاه هنر و آموزش آن نزد پهلوی اول
۸۶	اخبار و اسناد هنری- صنعتی
۸۶	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۰۵
۸۷	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۰۶
۸۹	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۰۷
۹۳	اسناد سال ۱۳۰۸
۹۵	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۰۸

۹۹	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۰۹
۱۰۳	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۰
۱۱۵	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۱
۱۱۹	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۲
۱۲۲	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۳
۱۲۵	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۴
۱۲۸	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۵
۱۳۱	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۶
۱۳۷	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۷
۱۴۲	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۸
۱۵۱	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۱۹
۱۵۳	روزنامه اطلاعات سال ۱۳۲۰
۱۵۶	اخبار آموزشی
۱۷۷	پی گفتار
۱۷۹	بخش دوم: آموزش صنایع دستی در سال های «۱۳۲۴-۱۳۰۳ خورشیدی»
۱۷۹	۱-۲ سال های ۵-۱۳۰۳
۱۸۶	۲-۲ سال های ۸-۱۳۰۵
۲۱۸	اقدامات مهم و موازی با صنایع مستظرفه
۲۳۴	۳-۲ سال های ۱۵-۱۳۰۹
۲۵۲	۴-۲ سال های ۲۰-۱۳۱۶
۳۰۰	پی گفتار
۳۰۱	واژه نامه
۳۰۲	نمایه
۳۳۳	پیوست

منابع و مآخذ ۳۳۵

فهرست جداول

فصل اول / بخش دوم

جدول ۱-۲-۱: مشخصات هنرستان‌های صنایع دستی عصر ناصری ۶۹

جدول ۲-۲-۱: مشخصات هنرستان‌های صنایع دستی عصر مشروطه ۸۰

فصل دوم / بخش دوم

جدول ۱-۲-۲: اطلاعات معلمان مدرسه صنایع مستظرفه در سال ۱۳۰۷ ۱۹۷

جدول ۲-۲-۲: آمار دانش‌آموزان مدرسه صنایع مستظرفه در سه ماه از سال ۱۳۰۸ ۲۱۳

جدول ۳-۲-۲: اطلاعات دروس و ساعت تدریس معلمان مدرسه صنایع مستظرفه در

سال ۱۳۰۸ خورشیدی ۲۱۶

جدول ۴-۲-۲: مشخصات هنرستانهای صنایع دستی دوره پهلوی اول به ترتیب اولویت

تاریخی ۲۹۴

جدول ۵-۲-۲: مشخصات هنرستانهای صنایع دستی پهلوی اول به ترتیب اولویت

تاریخی ۲۹۵

جدول ۶-۲-۲: گسترش رشته‌های صنایع دستی پهلوی اول و ابتدای پهلوی دوم به

ترتیب اولویت تاریخی ۲۹۶